

radovan pavlovski zrna, munje i ključevi

SLIKA

Uzeh deo sunca
i deo meseca
i pomešah ih
kada se bol poigravala
mojim životom
naučih i jezik
životinja i bilja
u groznici držahu me
dani i noći
dok pronađoh tvoj lik
proživeh hiljadu godina
i kada te naslikah
uspavaš se kraj tebe
kao dečak

Nepozvana pođi
na Tajnu večeru da Vinčija
uzmi zalogaj večnosti
i ne stidi se:

Iza oluja i događaja
jedno drugo sunce žeže.

NASELJE KLJUČA

Go ključ ostade-pustinja,
i po koja srebrna kašika
još nije sletila ptica,
kukavica nad drvećem spaljenim gromom,
peva, ali ključ spava, ne budi se pred
tim glasom, iz džepa neba
vatrene maramice lepršaju
kao predznak oluje a Ključ
tropka po nekadašnjim naseljima,
kakva to vrata bezjahu-čelična
kroz zdjne pukotine
zelena salata u aprilu, leje luka,
zrevljive pasulja što blejaše
kao stado u zimskim igrama dece,
od ptice ostade pero
od pesme ne ostade ni reč
Samo se glas pesme održa
kao prirodnja sila.

VIDLJIVA PESMA NEVIDLJIVE MUNJE

Iz kakvog grma zvuka
kakav glas će čuti uho
Telo za ljubav što se budi
samo ono najbolje zna

U snu
drugi sat vremena radi
kao i ljubav munje
između brojeva i talasa
što se širi
Boju ploda
rađaju unutrašnji događaji

Ima časova
u velikim prostranstvima
kada se susrećem
i opevam
vidljivu pesmu
nevidljive munje.

BUDI MUNJA

Sve što se prikriva
i boli
neka otkrije
i spali munja.
Neka te štiti munja
Budi munja.

SELO

Selo je radnja, pomoćni glagol.
U porodici od zvezda i trnja
Selo je odomaćena ptica,
barutana, životinja pitoma.

Voćke na selu htele bi
sve kraj puta da rastu,
putevima sveta
svoje plodove da kotrlaju.

Selo je radnja
od železa i vatre, šupalj
zub medicine, selo je srp
na zemlji, pusti mesec na nebu
Ljubav na selu je
upaljena slama, crno jaje.

MOC KLJUČA

Isuših more, otključah Ključ
Nepravedno poginulog u boju
Oživeh
da dokonča bitku.

Zelenom jadu
ne nadoh ni kraj ni početak
Na rubovima neba
Vezah ključeve i munje
I u najsvetlijim odajama
Sunca, usnuh.

KLJUČ MISLI

Sa zvezde na zvezdu skačeš
Kroz reči se provlačiš
Pred očima se njišeš
Kao klatno.

Psi laju. Traže te Romke,
Opkoljavaju te vojske
A ti
Puštaš klicu.

ISTA LJUBAV

Kiša, slana i led
pokrivači kamene ograde
Na istom mestu
neuništiva trava raste
u dvorištu iste pelene se suše
Malo žitelja održavaju
navike vremena tamu
na jednoj parceli se seju
u septembru i aprilu ista žita
Na zelenoj postelji
paprati i kamena
isti krstovi od kamena i drveta
iste reči ljubavi
i iste planine i kletve
Ispod tankog pokrivača leta
istu svetlost munja
moje oči gledaju.

S makedonskog
preveo autor

dobroslav petković

opšti teorijski milje u okviru koga se sagledava pojам kulturna politika

Elementarno metodološko pravilo upućuje nas da potpunije promislimo i odredimo pojmove koji konstituišu »kulturnu politiku«, a to su: 1) kultura i 2) politika.

U okviru pomenutih gradivnih pojnova kulturne politike sadržane su brojne pojave, a neke od njih su posebno značajne za naš rad.

U oblasti kulture našu pažnju posebno privlači skup pitanja povodom dezintegrisane sfere kulture, odnosno — postojanje »dve kulture«. S tim u vezi javlja se i pitanje o međusobnom odnosu materijalne i duhovne kulture i uzrocima dezintegracije jedinstvene sfere kulture. Za razumevanje problema kojim se bavimo od interesa je i bliže određenje pojnova antikultura i ne-kultura.

Kada je reč o politici, kao nužno postavlja se sagledavanje subjekata i pojava koji čine ovu delatnost, a to su najpre: politički sistem, politička partija i oblici delatnosti političke partije. Za određivanje pojma kulturna politika bitno je, takođe, klasifikovati političku praksu, odnosno, utvrđiti položaj pojave za koju se interesujemo među posebnim politikama.

Nabrojana pitanja predstavljaju mininalni teorijski milje u čijem okviru možemo da proverimo relativnost činjenica kojima ćemo operisati u ostalim delovima našeg rada. Naglašavajući uskost teorijskog miljea, želimo da podvučemo da bi se analiza, koju započinjemo, mogla i znatno sa držanjem fundirati u teorijskom smislu.

Za razumevanje procesa konstituisanja samoupravne kulturne politike — odnosno za otkrivanje geneze ove delatnosti — potrebno je imati u vidu i istorijski kontekst. Svesni te neophodnosti, ali i skromnih pretenzija koje ovaj rad ima, istorijski prosede je inkorporiran u ukupnost naše analize, iako, očito, zaslužuje posebnu obradu.

* * *

1. Za potrebe našega rada, kulturu ćemo definisati na način kako je to učinio doktor Miloš Ilić: »Kultura je skup svih onih procesa, promena i tvorevine koje su nastale kao posledica materijalne i duhovne intervencije ljudske vrste (u prirodi, društvu i mišljenju). A osnovni smisao kulture sa-

stoji se u tome da olakša održanje i produženje ljudske vrste.«²

1.1. U užem smislu, pod kulturom se tradicionalno podrazumevaju intelektualne delatnosti i umetnosti. Tako shvaćena kultura, prema Fanonu, mogla bi se odrediti u okviru iskaza: kultura je celokupnost nastojanja i napora u sferi maštne i mišljenja, pomoću kojih narod procenjuje i opravdava svoje postojanje i napredak. Iz ovakvog viđenja kultura isključena je sfera materijalne kulture ili tehnika koja obuhvata proizvodnju materijalnih dobara potrošnog i trajnog karaktera. Dezintegracija, po prirodi jedinstvene sfere kulture, na »dve kulture« — može se razumeti samo iz istorijske vizure društvene podele rada.

1.2. U datoj definiciji kulture Miloša Ilića naznačene su, kao kulturne delatnosti i pojave, sve radnje i tvorevine koje u pogledu svaře ili cilja služe čoveku i društvu. Analogno datom aksioškom modelu, antikulturne bi bile sve delatnosti i pojave u ljudskoj zajednici koje otežavaju održavanje, produženje i napredak ljudske vrste.

1.3. Prepostavka za materijalnu i duhovnu intervenciju u prirodi, mišljenju i društvu jeste postojanje svesnih aktera koji raspolažu sposobnošću predviđanja promena do kojih će doći na osnovu njihove akcije. Kulturne pojave i delatnosti su stoga uvek svesne radnja. Nasuprot kulturnim pojavama eg-

zistiraju prirodne ili nekulturne pojave koje su neohomonizovani delovi prirode, odnosno netaknuta priroda. U idealnom smislu reči, nekulturna pojava — tvorevina stoga nastaje bez svesti, tj. bez čoveka. Za razliku od nekulturne ili prirodne pojave ili delatnosti antikultura pojava ili delatnost je uvek, makar delom, svesna pojava. Pri tome je takva »svest«, kao po pravilu, »iskriviljena«, a pod dejstvom uticaja sredine, vaspitanja, javnog mnjenja ili drugih sredstava uz čiju se pomoć formira ili rekonstruiše individualni vrednosni sistem.

1.4. Kultura je prisutna, u svetu u kome živimo, skupa s nekulturom i antikulturom. Pri tome je postojanje »dve kulture« faktor dalje dezintegracije sfere kulture, a i društva, što skupa ima za posledicu upođenjavanje čoveka, odnosno, njegovo otuđenje i raščovećenje. U tom smislu na ukazanu čijeniku se ne može gledati kao na kulturni fenomen, već, na sadašnjem nivou razvoja društva, kao na izrazito antikulturalni moment koji otežava održanje, produženje i napredak ljudske vrste.

* * *

2. Politika je složen pojam u čiji sadržaj spadaju sve društvene pojave i tvorevine. Pri tome treba imati u vidu da se politika bavi društvenim pojавama i društvo u celini na specifičan način, tj. da u svakom društvenom segmentu postoji politički aspekt. Stoga se, najčešće, ova pojava definiše na sledeći način: »Politika... obuhvata ukupnost onih procesa, odnosa i institucija kroz koje se svesno ostvaruju regulisanje konfliktnih situacija i interesa, i odlučuje o zajedničkim poslovima i životnim aktivnostima jedne globalne društvene zajednice. Ovaj izraz, očito, pretpostavlja da je politika najpre (ili samo) politička praksa, međutim, konstitutivni deo politike uopšte jeste i njen idejni načrt — ideologija.

2.1. U širem smislu, sve društvene pojave mogu postati (ili jesu) političke. U aktuelnom sluštu, političke pojave su oni fenomeni društvenog života povodom kojih dolazi do konfliktnih situacija između društvenih grupa, odnosno, delova društva. Konflikti političke prirode, po pravilu, nastaju u slučajevima kada su zapostavljeni interesi i potrebe društva u celini ili — unutar društva — pojedinim društvenim kategorijama.

2.2. Društvo je kao kulturna čijenica kroz svoju istoriju razvilo političke institucije kao što su: država, politički sistem, političke partije, grupe za pritisak...

Konfliktna stanja u društvu razrešavaju se stoga na području države, a u okviru političkog sistema kojim je propisan način delovanja političkih partija kao zastupnika grupnih (klasnih) interesa. »Pravila igre« u okviru političkog sistema zaštićena su državnom vlašću.

2.3. Političke partije ili političke stranke jedan su od najznačajnijih subjekata političkog sistema. Politička partija bi se najkraće mogla odrediti kao skup organizovanih pojedinaca — istomišljenika koji deluju na osnovu jedinstvenog pogleda na društvo, imajući viziju kakvo ono treba da bude (ideologiju) i štiteći pri tome neposredno interes određene društvene grupe ili klase. Taj interes je različit i određen društvenim položajem klase koja čini političku partiju.

2.4. Delatnost političke partije, odnosno politička delatnost uopšte ispoljava se kao: a) stvaranje javnog mnjenja, b) politizacija masa i c) osvajanje ili obavljanje vlasti u državi.

a) Fenomen javnog mnjenja pripada pojavama društvene svesti i najkraće bi se mogao odrediti kao forma kolektivnog rasudištanja masa, u sferi javnosti, o aktuelnim

društvenim situacijama čije prisustvo i posledice imaju neposredan i značajan odraz na uži i širi društvenu zajednicu. Pri tome »sfera javnosti« razumemo kao onaj deo komunikološke situacije u kome učestvuju »mas-mediji«, odnosno, njihovim posredništvom, »javne ličnosti« ili društvene institucije.

b) Pod politizacijom se, u najopštijem obliku, podrazumevaju procesi idejno-političkog obrazovanja i vaspitanja. Koristeći se propagandom i agitacijom, političke partije nastoje da izvrše rekonstrukciju vrednosnih sistema individua u skladu sa ideologijama koje zastupaju. Politizacijom političke stranke šire sopstveni politički front u društvu i time potiskuju rivalske uticaje.

c) Osvajanje i obavljanje vlasti predstavlja krajnji cilj borbe svake političke partije. U skladu sa svojom ideologijom, politička partija osvaja vlast u okviru pravila koje propisuje politički sistem (ustav), ili rušenjem postojećeg političkog režima.

Prema tumačenju Morisa Diverzea: »U prvom slučaju svaka partija pokušava da osvoji vlast da bi je zatim koristila u interesu društvenih klasa i kategorija koje predstavlja, održavajući postojeće institucije i norme, a s ovim institucijama i normama slazu se svi. U drugom slučaju neke partije smatraju da interesi klasa i kategorija koje predstavljaju ne mogu da budu zadovoljeni u okviru postojećeg režima. Oni hoće da ga zamene drugim.«

2.5. Politička praksa u društvu razvija se u nekoliko osnovnih vidova. Ako uslovno prihvativamo da je područje politike država, tada možemo razlikovati dve osnovne političke sfere: spoljnju i unutrašnju politiku. Između ovih izraza opšte državne politike, i pored posebnosti ciljeva, postoji stalna inter-reakcija.

a) Svaka država — društvo egzistira u složenim konstelacijama s drugim državama — društvima. Pošto je glavna društvena potreba bezbedan razvoj, to se na planu saradnje s drugim državama — društvima očituje ta težnja kao osnovni cilj državne spoljne politike. Unutrašnji društveni razvoj, međutim, može biti, a po pravilu je uvek, uslovljen i stepenom kooperativnosti koji država razvija na međunarodnom planu. Međunarodna saradnja država ogleda se u stepenu razvoja bilateralnih odnosa (na područjima privrede, trgovine, bankarstva, kulture...), ali i kroz međusobne ugovore i garancije značajne za bezbednost i integritet zemlje — države.

U okviru spoljne politike kulturno-umetnička delatnost ima informativno-propagandno-agitacioni karakter, a ogleda se u prezentaciji drugim društvima kulturno-umetničkih dostignuća i tekovina, ili u pomoći u razvoju nekih kulturno-umetničkih delatnosti prenošenjem iskustava.

Može se, stoga, zaključiti da je sfera spoljne politike u neposrednoj vezi sa sferom unutrašnje politike, a da sama delatnost — praksa spoljne politike — ima sintetički karakter, budući da objedinjava ukupne potrebe društva.

b) Unutrašnja politika se neposredno bavi usmeravanjem društvenih tokova u okviru države. U tom smislu unutrašnja politika može se posmatrati kao zbir manje-više posebnih političkih delatnosti. Od toga kakva je društvena praksa i društvena struktura u najvećoj meri će zavisiti i oblici posebnih političkih delatnosti (politika). U načelu, međutim, mogu se razlikovati: 1) unutrašnja politika u najužem smislu reči (državna administracija, sudstvo, policija, vojska), 2) unutrašnja privredna politika (energetika, industrija i rudarstvo, trgovina i promet novca i saobraćaj) i 3) politika u društvenim delatnostima (zdravstvo sa socijalnom politikom, prosveta, kultura i nauka).

Pri promišljanju klafisifikacije prakse političkih delatnosti treba imati u vidu da između posebnih politika, kao i između političkih sfera, postoji velika uzajamna povezanost i uslovjenost. Ova povezanost proizlazi iz prirode veza samih društvenih pojava koje su predmet posebnih politika, a nalaze se zglobljene u društvenoj celini kroz uzročno-posledične i kauzalne veze.

Kulturna politika je relativno posebna politička delatnost — politika, a za svoj predmet ima deo društvene nadgradnje koji, najvećim delom, čine područje umetničkog stvaralaštva i kulturno-umetničke institucije. Kulturna politika je u interreakcijskim odnosima sa svim drugim područjima političke delatnosti, a ima svoj unutrašnji i spoljni aspekt, te se javlja kao element u unutrašnjoj i spoljnoj politici.

Prema zaključcima skupa koji je organizovao UNESCO u Monaku (1976) i Veneciji (1970), pod kulturnom politikom podrazumeva se ukupna suma svesnih i promišljenih postupaka, akcija ili odsustva akcija u zajednici čiji je cilj da se zadovolje izvesne kulturne potrebe preko optimalnog korišćenja svih fizičkih i ljudskih potencijala kojima, u određenom trenutku, raspolaže zajednica.

jovanka nikolić tri pesme

*

Gовори си у личе
и говори си себи.
Od snova
следио си поглед на окну
и сад се затуд врачаš.

На узету суморног дана
притјен сајек јору...
Већ гасне под целом.

*

Kad odes
iza tvoga čela
samo prazan trag povratnika
će ostati.
Kako ћу те пратити до реке?
Utočišta se ispred tebe ruše.
Zagazi srcem u vodu
i ostani tako do jutra.

To moja pesma teče
daleko ispred tebe.

*

Goniči pozne jeseni
отишли су на sever.
За njima ће остати опора
тишина uzglavlja.
Na pragу nemoći
prislonjen čelom o veče
Vidiš
већ одавно стојиш nem
ispred sebe.